

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ DAİRE

BABAĞANOV / TÜRKİYE DAVASI

(Başvuru no. 49867/08)

KARAR

STRAZBURG

10 Mayıs 2016

Bu karar, Sözleşme'nin 44. maddesinin 2. fıkrasında öngörülen koşullar çerçevesinde kesinleşecektir. Bazı şekli değişikliklere tabi tutulabilir.

© T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2016. Bu gayriresmi çeviri Dışişleri Bakanlığı tarafından yapılmış olup, Mahkeme'yi bağlamamaktadır. Bu çeviri, davanın adının tam olarak belirtilmiş olması ve yukarıdaki telif hakkı bilgisiyle beraber olması koşulu ile Dışişleri Bakanlığı'na atıfta bulunmak suretiyle ticari olmayan amaçlarla alıntılanabilir.

Babajanov / Türkiye davasında,

Julia Laffranque, *Başkan,*

Yargıç Işıl Karakaş,

Yargıç Nebojša Vučinić,

Yargıç Paul Lemmens,

Yargıç Ksenija Turković,

Yargıç Jon Fridrik Kjølbro,

Yargıç Stéphanie Mourou-Vikström,

ve Daire Yazı İşleri Müdürü Stanley Naismith'in

katılımıyla Daire halinde toplanan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Daire), 19 Nisan 2016 tarihinde özel olarak değerlendirmede bulunarak, aynı tarihte kabul edilen aşağıdaki kararı vermiştir:

USUL

1. Davanın temelinde 17 Ekim 2008 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti aleyhine Özbek vatandaşı Sayın Mohammad Kuranbay Babajanov'un ("başvuran") Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme'nin ("Sözleşme") 34. maddesi uyarınca yapmış olduğu başvuru (no. 49867/08) bulunmaktadır.

2. Adli yardım alan başvuran İstanbul'da görev yapan Avukat Sayın A. Yılmaz tarafından temsil edilmiştir. Türk Hükümeti ("Hükümet") ise kendi temsilcisi tarafından temsil edilmiştir.

3. Başvurunun yapıldığı 17 Ekim 2008 tarihinde, başvuranın temsilcisi, başvuranın İran veya Özbekistan'a sınırdışı edilme tehdidinin durdurulması amacıyla Mahkeme İç Tüzüğü'nün 39. maddesi uyarınca ihtiyati tedbir kararı verilmesini talep etmiştir.

4. Aynı gün, davaya bakmakla görevli Daire Başkanı olası bir sınır dışı etme kanıtı bulunmadığı gerekçesiyle Mahkeme İç Tüzüğü'nün 39. maddesi uyarınca başvuranın talebini reddetmiştir.

5. 6 Nisan 2010 tarihinde, başvuranın temsilcisi Mahkeme İç Tüzüğü'nün 39. maddesi uyarınca talebi yinelemiştir.

6. 7 Nisan 2010 tarihinde, başvuranın durumuna ilişkin olarak ilgili yeni bir bilginin mevcut olmaması gerekçesiyle 39. maddeye ilişkin talep bir kez daha reddedilmiştir.

7. 7 Eylül 2011 tarihinde, başvuru Hükümete iletilmiştir. 12 Mart ve 13 Haziran 2012 tarihlerinde, Hükümet ve başvuran sırasıyla kendi görüşlerini iletmışlerdir.

8. 7 Nisan 2015 tarihinde, Daire, Mahkeme İç Tüzüğü'nün 54. maddesinin 2. fıkrası uyarınca, tarafları başvurunun kabul edilebilirliği ve esasına ilişkin daha fazla yazılı görüş bildirmeye davet etmeye karar vermiştir. Özellikle, tarafların başvuranın Sözleşme'nin 34. maddesi kapsamında, iddia edildiği üzere İran veya Özbekistan'a sınırdışı edilme tehdidi altında olduğuna ilişkin şikayeti hususunda Sözleşme'nin ihlalden dolayı mağdur olup olmadığı sorusuna cevap vermeleri talep edilmiştir. Daha sonra, Hükümetin Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun (6458 sayılı Kanun) yürürlüğe girmesini müteakip sığınmacıların sınır dışı edilmelerine ilişkin olarak idari mahkemelerin davalarda verdiği kararların nüshalarını vermesi talep edilmiştir.

9. 30 Nisan 2015 ve 10 Haziran 2015 tarihlerinde, başvuran ve Hükümet sırasıyla ilave görüş ve destekleyici belgelerini sunmuşlardır. 16 Temmuz 2015 tarihinde, Hükümet başvuranın beyanlarına cevap vermiştir.

OLAYLAR

I. DAVANIN KOŞULLARI

A. Başvuran Tarafından Sunulduğu Şekliyle Olaylar

10. Başvuran 1975 tarihinde Türkiye'de doğmuştur ve Türkiye'de yaşamaktadır.

11. 1999'da, başvuran iddia edilen İslami dini inançları ve eylemleri ile bağlantılı olarak kendisinin anayasaya aykırı faaliyetler gerçekleştirdiğinden şüphelenen polisin baskısı nedeniyle Özbekistan'dan Tacikistan'a kaçmıştır. Başvuran, özellikle, Özbekistan'da kalırsa Devlet makamlarının zulmüne uğrayacağı ve sonunda hapse atılıp bazı Müslüman arkadaşları gibi işkence göreceğinden korkmuştur. Özbekistan'da kötü muamele riskine ilişkin iddiasını desteklemek amacıyla, başvuran Devlete karşı suç işlemekle suçlanan kişilerin listesinin bir nüshasını vermiştir. Liste, Moskova'da bulunan bir sivil toplum kuruluşu olan İnsan Hakları Merkezi "Memorial" tarafından hazırlanmıştır ve başvuranın da adını içermektedir. Bu belgeye göre, başvuran Özbekistan Ceza

Kanunu'nun 159. maddesinin 4. fıkrası uyarınca (Devletin anayasal düzenini şiddetle devirmeye teşebbüsten) suçlu bulunmuştur. Bu belgenin üst kısmında, listenin Özbekistan İçişleri Bakanlığı Cezai Soruşturma ve Terörle Mücadele Dairesi tarafından hazırlanan ve Mayıs 2003 tarihinde Taşkent'te yayımlanan "Suçluların Aranmasına İlişkin Bülten" temelinde hazırlandığı açıklanmıştır.

12. Başvuran Tacikistan'dan Afganistan'a ve Pakistan'a gitmiştir. 2005 yılında, İran'a varmış ve Zahidan'a yerleşmiştir. Başvuran Zahidan'da mülteci olarak tanınmak amacıyla Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'ne (BMMYK) başvurmuştur. Büyük bir sorun yaşamaksızın Zahidan'da iki yıl kalmıştır. Ancak, 2007'de aynı nedenlerden dolayı ülkelerini terk eden diğer bazı Özbek sığınmacılarla birlikte başvuran sınırdışı tehditlerini müteakip İran'dan kaçmaya karar vermiştir. Tehditlerin yaşama koşullarına ilişkin olarak İran makamları ile bazı anlaşmazlıklara cevaben yapıldığını iddia etmiştir.

13. 18 Kasım 2007 tarihinde, başvuran Van üzerinden yasadışı yollarla Türkiye'ye girmiş ve mülteci statüsü almak için BMMYK'ya başvurmak amacıyla Ankara'ya gitmiştir. Bir ön görüşmenin ardından, başvuran Van'daki BMMYK ofisine gönderilmiştir. Van ofisi başvurana sığınmacı belgesi vermiştir. Sonuç olarak, Van polis merkezine kaydolmuş ve iç geçici sığınmacı usulü başlamıştır. Bundan sonra, 24 Eylül 2008 tarihine kadar geçici ikamet izni verilmiş ve haftada üç kez polise imza atıp rapor vermesi istenmiştir. Başvuranla birlikte İran'dan kaçan diğer Özbek sığınmacıların aynı usule göre benzer belge ve izinleri aldıkları anlaşılmaktadır.

14. Belirli olmayan bir tarihte, Van polisi bir dizi Özbek aileye 12 Eylül 2008 tarihinde polis merkezine gelmelerine ilişkin tebliğ göndermiştir. Tebliğde, katılımlarının yiyecek istihkakı ve kırtasiye malzemelerinin dağıtımı için gerekli olduğu belirtilmiştir.

15. Başvuran bu tür bir tebliğ almamasına rağmen, 12 Eylül 2008 tarihinde saat 14:00'da haftalık rutininin bir parçası olarak imzasını atmak üzere polis merkezine gitmiştir. Polis merkezinde, başvuranın da aralarında bulunduğu yirmi dokuz sığınmacı gözaltına alınmıştır. Kimlik kartları, paraları ve telefonları da dahil kişisel eşyalarına el konulmuştur. Aynı akşam saat 21:00 civarında sınıra götürülmüş ve zorla İran'a sınırdışı edilmişlerdir. Başvuran sınırdışı etme süresince polis tarafından kötü muameleye maruz kaldığını ve tehdit edildiğini iddia etmiştir.

16. Yürüyerek İran sınırını geçtikten sonra, başvuranın da aralarında bulunduğu Özbek sığınmacılar hayatları ve salıverilmeleri için 5.000 ABD Doları talep eden insan kaçakçıları tarafından yakalanmış ve rehin alınmışlardır. Sığınmacılar, Türkiye'den sınırdışı edilmekten kurtulan diğer bazı Özbekler ile iletişime geçmiş ve fidye ücretini almışlardır. Kaçakçılar onları salıverildikleri

Türkiye'nin İran sınırına yakın olan Yüksekova'ya kadar üç gün yürütmüşlerdir.

17. Türkiye'ye yeniden yasadışı yollarla girdikten sonra, başvuran diğer Özbek sığınmacılarla birlikte Van'a geri dönmüştür. 28 Eylül 2008 tarihinde Özbek sığınmacıların toplu olarak sınırdışı edilmesine ilişkin iki Türk sivil toplum kuruluşu ile birlikte bir rapor yayımlayan Van Barolar Birliği'nden hukuki tavsiye talep etmişlerdir. Raporda, diğerlerinin yanı sıra, geçerli ikamet izinleri olmasına rağmen Özbeklerin Türk Devlet makamları tarafından sınırdışı edilmesinin yasal bir dayanağı olmadığı iddia edilmektedir. Aynı zamanda, sözkonusu sınırdışı etme işleminin, Türkiye'nin son yıllarda başvuranın da aralarında bulunduğu Özbek muhalif grup üyelerini sığınmacı olarak kabul etmesinin ardından gerilen Türkiye-Özbekistan ilişkilerini iyileştirme amacına yönelik siyasi görüşlerce motive edildiği ileri sürülmektedir.

18. 11 Ekim 2008 tarihinde, daha önce 12 Eylül 2008 tarihinde İran'a sınırdışı edilen bir dizi Özbek sığınmacı Van polis merkezinden gelen polisler tarafından evlerinden toplanmıştır. Aynı akşam, bir kez daha İran'a sınırdışı edilmişlerdir. Ancak, poliste başvuranın doğru ev adresi olmadığından başvuran tamamen şans eseri sınırdışı edilmekten kurtulmuştur.

19. Başvuranın ve diğer Özbek vatandaşlarının sınır dışı edilmeleri pek çok sivil toplum kuruluşu ve BMMYK'dan yapılan basın açıklamaları vasıtasıyla ulusal ve uluslararası kamuoyunun dikkatine getirilmiştir. Özellikle, Uluslararası Af Örgütü'nün de aralarında bulunduğu 7 insan ve mülteci hakları örgütü, başvuran ile diğer Özbek vatandaşlarının zorla yasadışı olarak İran'a sınır dışı edilmelerini kınadıkları bir basın açıklaması yayımlamışlardır. Benzer şekilde, bir Türk Milletvekili Meclis'te bir basın açıklaması yapmış ve sınırdışı edilmelerin yanında Türkiye'deki mevcut mülteci koruma sistemini de eleştirmiştir.

20. Diğerlerinin yanı sıra, belirli olmayan bir tarihte, başvuranın temsilcisi TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'na, Van Valiliği İnsan Hakları Komisyonu'na ve İçişleri Bakanlığı'na mektuplar göndermiştir.

21. 26 Kasım 2008 tarihinde, TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı, İçişleri Bakanlığı'nın 11 Kasım 2008 tarihli mektup ile başvuranın güvenli bir üçüncü ülke olan İran'a sınırdışı edilmesinin yürürlükte olan mevzuata uygun şekilde gerçekleştirildiğini Meclis'e bildirdiği şeklinde başvuranın temsilcisine cevap vermiştir.

22. 22 Nisan 2009 tarihli mektubunda Van Valiliği İnsan Hakları Komisyonu Başkanı olan Van Vali Yardımcısı, başvuran ile İran'a diğer sınırdışı edilenlerin yürürlükte olan mevzuata uygun olarak gönderildikleri ve İran'ın başvuranın 2007'de Türkiye'ye gelmeden önce yaşadığı güvenli bir üçüncü ülke olduğu hususunda başvuranın temsilcisini bilgilendirmiştir.

23. 16 Mart 2010 tarihinde, BMMYK Ankara Ofisi başvuranın temsilcisine, BMMYK'nın başvuran ile beraber bir grup Özbek vatandaşının İran'a yasadışı yollardan sınırdışı edildiğini öğrendiğini ve başvuranın iltica talebinin incelemede olduğunu bildiren bir mektup göndermiştir. BMMYK, başvuranın temsilcisini, 26 Eylül 2008 tarihinde durumlarına ilişkin prosedürün tamamlanmasını bekleyen başvuran ve diğer Özbek vatandaşlarının Türkiye'deki statülerinin meşrulaştırılması amacıyla Türk makamlarına 12 Eylül 2008 tarihinde sınır dışı edilen bu kişilere ikamet izni verilmesi için gerekli tedbirleri almaları hususunda bir mektup gönderdiği konusunda ayrıca bilgilendirmiştir.

24. 2008 yılından beri, başvuran Türkiye'de saklanarak yaşamıştır ve kendisinin BMMYK himayesinde mülteci statüsü alma başvurusu halen düşünülmektedir. 4 Aralık 2013 ve 28 Mart 2014 tarihlerinde, başvuran mülteci statüsü başvurusuna ilişkin olarak BMMYK Ankara Ofisi'nden görevliler tarafından görüşmeye alınmıştır. Sığınma talebine ilişkin olarak Türk makamlarından herhangi bir bilgi almamıştır. Başvuran Ekim 2008 tarihinde İran'a sınırdışı edilen diğer Özbek sığınmacılar gibi İran'a gönderilme korkusuyla, iltica talebinde bulunmak veya geçici ikamet izni elde etmek için Türk makamlarına başvuramamaktadır. Buna ek olarak, başvuran noter huzurunda temsil yetkisi vermek için gerekli olan kimlik belgelerine sahip olmadığından yerel makamlar önünde kendisi adına gerekli hukuki ve usuli işlemleri üstlenecek bir avukat atayamamaktadır.

B. Hükümet Tarafından Sunulduğu Şekliyle Olaylar

25. Başvuran Aralık 2007 tarihinde Türkiye'de iltica başvurusunda bulunduğu kendisine BMMYK tarafından İran'da mülteci statüsü verildiğini ilgili makamlara bildirmiştir. Başvurusu kayda alınmış ve Van şehrini terk etmemesi istenmiştir.

26. 14 Şubat 2008 tarihinde, başvuran Van'dan ayrılmış ve 26 Ağustos 2008 tarihinde geri dönmüştür. Sonrasında, sığınma talebini yenilemiştir.

27. Belirli olmayan bir tarihte, başvuranın sığınma talebi Mültecilerin Statüsüne İlişkin Sözleşme'nin 33. maddesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Birleşmiş Milletler İşkenceye ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Muamele ve Cezaya Karşı Sözleşme ve uluslararası mevzuat ışığında değerlendirilmiştir. Sonuç olarak, güvenli bir üçüncü ülke olan ve BMMYK tarafından mülteci olarak tanındığı İran'a sınırdışı edilmiştir. Hükümet tarafından verilen ve iki polis memuru ve bir askeri görevli tarafından imzalanan belgeye göre, başvuranın da aralarında bulunduğu yirmi dokuz Özbek ve Afgan vatandaşı 12 Eylül 2008 tarihinde sınırdışı edilmiştir.

28. Hükümete göre, başvuran özgürlüğünden mahrum bırakılmamıştır ve kimlik belgelerine de el konulmamıştır.

II. İLGİLİ İÇ HUKUK

29. İlgili iç hukukun ve söz konusu zamandaki uygulamanın bir tasviri *Ghorbanov ve Diğerleri* davasında bulunabilir.

30. 11 Nisan 2014 tarihinde, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (6458 sayılı Kanun) yürürlüğe girmiştir. Kanun'un 52-60 no.lu maddeleri yabancıların Türkiye'den sınırdışı edilme usulü, sınırdışı etme emirlerinin hukuki incelemesi ve sınırdışı etmeyi bekleyen tutulma halleri ile ilgilidir. Özellikle, 52. ve 53. maddeler sınırdışı etme emirlerinin verilmesi, bunların ilgili taraflara bildirilmesi ve temyizine ilişkin kuralları ortaya koymaktadır. 6458 sayılı Kanun'un 54. ve 55. maddeleri, sırasıyla, hakkında sınırdışı etme kararı verilecek kişileri ve sınırdışı edilmekten muaf olanları listelemektedir. 57., 58. ve 59. maddeler sınırdışı edilmeyi bekleyen yabancıların idari gözetim altına alınmasını ve geri gönderme merkezlerinin standartlarına ilişkin kuralları kapsamaktadır. Son olarak, 60. madde sınırdışı etme emirlerinin uygulanması ile ilgilidir.

Aynı Kanun'un 61-90 no.lu maddeleri uluslararası korumaya ilişkin uygulamaları yöneten ilke ve kurallarla ilgilidir. Özellikle, 61-64 no.lu maddeler mevcut uluslararası koruma türleri ve uluslararası korumadan çıkarılma ile ilgilidir. 65-79 no.lu maddeler, diğerlerinin yanı sıra, uluslararası korumanın uygulanması, başvuranların kaydedilmesi, sığınmacıların idari gözetime alınması, sığınmacıların ikamet ve rapor verme zorunlulukları, hızlandırılmış usul ve refakatçisi olmayan çocukların durumuna ilişkin kuralları içermektedir. Kanun'un 80. maddesi uluslararası koruma talepleri ve hukuki çarelere ilişkin kararlara yönelik idari incelemeye ilişkin kuralları belirlemektedir. 83. ve 84. maddeler sığınmacılar için "uluslararası koruma kimlik belgeleri" ve seyahat belgeleri verilmesi ile ilgilidir. 85. ve 86. maddeler sırasıyla hangi durumlarda uluslararası koruma statüsünün sona ereceğini ve iptal edileceğini belirtmektedir. Son olarak, 88 - 90 no.lu maddeler uluslararası koruma talep eden ve elde eden kişilerin hak ve yükümlülükleri ile ilgilidir.

III. BAŞVURAN İLE DİĞER ÖZBEK VE AFGAN VATANDAŞLARININ 12 EYLÜL 2008 TARİHİNDE İRAN'A SÜRÜLMESİNE İLİŞKİN ULUSLARARASI MATERYALLER

31. 28 Haziran'dan 3 Temmuz 2009 tarihine kadar gerçekleştirmiş olduğu Türkiye ziyaretinin ardından (CommDH(2009)31) 1 Ekim 2009 tarihinde

yayımladığı raporunda, o zamanki Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri Sayın Thomas Hammarberg, aşağıdakileri ifade etmiştir:

“...VI. Sığınmacılar ve mültecilerin zorla geri gönderilmelerine ilişkin hususlar

66. Komiser, sivil toplum kuruluşlarının yanı sıra BMMYK’ nın, BMMYK tarafından tanınan mültecilerin ve kayıtlı sığınmacıların sınır dışı edilmeleri ve *geri gönderilmelerine* ilişkin vakaları rapor etmeye devam ettiklerini endişe ile ifade etmektedir. Komiser, BM Irk Ayrımcılığının Önlenmesi Komitesi’nin de bu raporlara ilişkin endişesini dile getirdiği ve Türkiye’ye BMMYK tarafından mülteci veya sığınmacı olarak kaydedilmiş olan kişileri sınır dışı etmekten kaçınma çağırısı yaptığı hakkında bilgi sahibidir...

69. Raporlar, 2008 yılında, sığınmacıların ölümü veya yaralanmasına neden olan düzensiz sınır dışı edilmelerin de dâhil olduğu ciddi insan hakları ihlali riski bulunan ülkelere mültecilerin ve sığınmacıların zorla gönderilmesinde bir artış olduğunu göstermektedir. Bunun bir örneği de 2008 yılında ilk olarak Eylül ve sonrasında Ekim aylarında olmak üzere iki kez zorla İran’a gönderilen Özbek mültecilerdir. İlk zorla gönderme sırasında, grubun üyelerinin dövüldüğü ve İran’a geri dönmeleri halinde tecavüz ile tehdit edildikleri söylenmiştir...

71. BMMYK geçici sığınma amacıyla ulusal mevzuata uygun olarak kaydedilen mülteci ve sığınmacıların *sınır dışı edilmeden* korunduğu ve Hükümetin genellikle yalnızca BMMYK tarafından kaydı olan kişilerin varlığına hoşgörü gösterdiği hususunda Komiseri bilgilendirmiştir. Ancak, BMMYK, Ofis’in ilgilendiği kişilerin *sınır dışı edilmesi* vakalarının daha da artmasını endişe ile izlemiştir. 2008’de, 13 mülteci BMMYK himayesi altında tanınmış ve 9 sığınmacı geri gönderilmiş (özellikle İran ve Irak’a) ve 50 mülteci ve 5 sığınmacı üçüncü ülkelere sınır dışı edilmiştir (özellikle İran, Irak ve Suriye).

72. Türk makamları Komiser’e, mülteci statüsü verilmeyen ancak uyruğu bulunduğu ülkelerde zulümle karşılaşma riskine sahip oldukları değerlendirilen sığınmacıların ikincil koruma ve insani mülahazalarla koruma temelinde geçici olarak kalmalarına izin verildiğini bildirmişlerdir. Komiser, sığınmacıların hayatlarının veya özgürlüklerinin tehdit altında olacağı ülkelere sınır dışı edilmesini yasaklayan 1951 Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin BM Sözleşmesi’nin 33. maddesinde belirtildiği üzere Türk makamlarının *geri gönderme* ilkesine uyma hususunda ifade edilen bağlılığını takdir etmektedir. Komiser, Türk makamlarına bu ilkenin ihlal edilme iddiaları karşısında sınır kontrolleri ile hızlı ve etkin soruşturmalar yoluyla etkin bir şekilde yerine getirilmesi çağrısında bulunmaktadır. Bununla birlikte, Komiser Türkiye tarafından 1992 yılında imzalanan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 4 No’lu Protokolü’nün acilen onaylanması hususunda ısrar etmekte ve diğerlerinin yanı sıra, yabancıların toplu olarak sınır dışı edilmelerini kanun dışı ilan etmektedir...”

32. Türkiye’de İnsan Hakları Uygulamalarına İlişkin 2008 yılındaki Raporunda, Amerika Birleşik Devletleri Dışişleri Bakanlığı aşağıdakileri ifade etmiştir:

“...12 Eylül’de, önceden İran’da BMMYK tarafından mülteci olarak tanınan ve üçüncü bir ülkede yeniden ikamet etme arayışı içerisinde daha sonra Van’a gelen 22 Özbek vatandaşı İran’a sınır dışı edilmiştir. Mülteciler bildirim yapılmaksızın yakalanmış, sınırın belirli olmayan dağlık bir yerine götürülmüş ve İran’a yürümeye zorlanmışlardır. Grupta

tehlikeli koşullar altında dağları geçmeye zorlananlar arasında kadın ve çocuklar da bulunmaktaydı. Daha sonra, aynı grup 23 Eylül'de Van'a geri gitmek için belirli olmayan sınırdan geçmek amacıyla İranlı kaçakçılara 5.000 ABD Doları vermiştir. BMMYK, mültecilerin İran'a geri dönmeleri halinde Özbekistan'a *geri gönderilmekten* korkmaları için sebepleri olduğunu gösteren inanılabilir belgeler sundukları için söz konusu mültecilere ülkede geçici sığınma hakkının verilmesini talep eden makamlara resmi olarak girişimde bulunmuştur. 13 Ekim'de, 22 mültecinin tamamı, Eylül ayında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne sınırdışı edilmenin durdurulması için dilekçe yazan üç Özbek vatandaşından oluşan diğer bir aileyle birlikte yeniden İran'a sınırdışı edilmiştir...”

33. 17 ve 30 Eylül 2008 tarihinde, Uluslararası Af Örgütü başvuranın ve diğer Özbek vatandaşlarının İran'a zorla sınır dışı edilmesine ilişkin endişelerini ifade eden iki açıklama yayımlamıştır. 17 Eylül 2008 tarihli açıklamasında, Uluslararası Af Örgütü, diğerlerinin yanı sıra, aşağıdakileri ifade etmiştir:

“12 Eylül'de, Türkiye'nin doğu illerinden biri olan Van'da yaklaşık bir yıldır yaşayan 24 Özbek vatandaşından oluşan bir grup İran'a sürülmüştür. Grup şu anda tanımlanmayan bir İran grubunun elinde tutulmaktadır. Uluslararası Af Örgütü söz konusu tanımlanmayan grup tarafından alıkonuldukları için onların güvenliğinden endişe etmekte ve aynı zamanda söz konusu bulunduran grubun onları bırakması halinde İran makamları tarafından zorla Özbekistan'a geri gönderilmeye maruz kalacaklarından endişe etmektedir.

Özbekistan'a geri gönderilmeleri halinde, grubun yetişkinleri *hücre* hapsine, işkenceye veya kötü muameleye maruz kalma riskiyle karşı karşıya olacaktır. Grup BMMYK tarafından mülteci olarak tanınmıştır.

...

Aileler Özbekistan kökenlidir. Ancak, 1990'ların sonunda devlet kontrolü dışındaki bir camide ve Özbek makamlarının devlet karşıtı faaliyetler yürütmekle suçladığı bir imamla birlikte ibadet etmekten dolayı zulüm görmekten ve tutuklanmaktan kaçmak amacıyla Tacikistan'a gitmiştir. 1999 yılında Afganistan'a giden aileler, 2001 yılında savaş nedeniyle bu ülkeyi de terk etmek zorunda kalmıştır. Nihayetinde, BMMYK tarafından mülteci olarak tanındıkları İran'a gitmiştir. Özbekistan'a zorla geri gönderilme tehdidiyle karşılaşınca, grup 2007 yılında İran'dan Türkiye'ye kaçmıştır. Bunlardan 22 tanesi sonuç olarak Türkiye'deki BMMYK tarafından tekrar mülteci olarak kabul edilmiştir. İkisinin statüsü henüz belirlenmemiştir. Aileler Tacikistan ve Afganistan'da kamplarında muhtemelen tehdit altında kaldıkları silahlı bir muhalif grup olan Özbekistan İslami Hareketi (ÖİH) ile bağlantılı olmuştur.”

34. 2009'da “Çıkmaz: Türkiye'deki Mülteciler Korumayı Reddetti” başlığıyla yayımlanan raporunda, Uluslararası Af Örgütü 12 Eylül 2008 tarihinde başvuran ve diğer Özbek vatandaşlarının İran'a sınır dışı edilmesine ilişkin endişelerini dile getirmiştir:

“...Eylül ve Ekim 2008'de BMMYK tarafından tanınan Özbek mültecilerin oluşturduğu grubun iki kere zorla sınır dışı edilmesi Türk makamlarının hem uluslararası *geri göndermeme* yükümlülüklerini hem de zorla geri gönderme durumlarına ilişkin ulusal hukuktaki usulleri çiğnediğini göstermektedir. 12 Eylül'de, 15'i çocuk olmak üzere

24 Özbekistanlı mülteci, Türk kolluk kuvvetleri tarafından İran topraklarına girmeye zorlanmıştır. Yetkililerin çocukların eğitimi için kırtasiye malzemelerinin verilmesi amacıyla grubu Van Emniyet Müdürlüğü'ne gelmeye ikna ettikleri iddia edilmiştir. Bu iddialara cevaben Van Emniyet Müdürlüğü'nden üst düzey bir yetkilinin basına yaptığı açıklamada, grubun rapor verme gerekliliklerini yerine getirmediğini ve polis yöntemleri diğerlerinden farklı olsa bile mültecileri Emniyet Müdürlüğü'ne getirme yönteminin önemli olmadığını söylediği ifade edilmiştir. Bu sınırdışı etme sırasında, grup üyelerinin güvenlik görevlileri tarafından dövüldüğü, kadınların ve genç kızların Türkiye'yi terk etmemeleri halinde tecavüze uğramakla tehdit edildiği iddia edilmiştir. Grup daha sonra kendilerini öldürmekle tehdit eden isimsiz bir grup tarafından İran'da rehin alınmıştır. Bir hafta sonra 5.000 ABD Doları olan fidyenin ödenmesinin ardından serbest bırakılmışlardır. Salıverilmelerini takiben düzensiz olarak Türkiye'ye geri dönmüşlerdir...”

HUKUK

I. BAŞVURANIN 12 EYLÜL 2008 TARİHİNDE SINIRDIŞI EDİLMESİNE İLİŞKİN OLARAK SÖZLEŞME'NİN 3. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

35. Başvuran Sözleşme'nin 2 ve 3. maddeleri kapsamında, geçerli ikamet izni olmasına rağmen sığınma talebinin değerlendirilmeksizin ve sınırdışı etme emri olmaksızın İran'a sınırdışı edilmesinin Sözleşme'nin 3 ve 13. maddelerinde garanti altına alınan haklarını ihlal ettiğini belirtmiştir. İran'dan alınıp siyasi görüşleri ve dini inançları nedeniyle işkenceye maruz kalıp idam edilmesi muhtemel olan Özbekistan'a *sınır dışı edilmesine* ilişkin gerçek bir riskin olduğunu ifade etmiştir.

36. Mahkeme başvuranın yukarıda bahsedilen şikayetlerinin yalnızca Sözleşme'nin 3. maddesi kapsamında incelenmesi gerektiğini düşünmektedir. 3. madde şu şekildedir:

“Hiç kimse işkenceye ve insanlık dışı veya küçük düşürücü muameleye veya cezaya maruz bırakılmaz.”

37. Hükümet başvuranın iddialarına itiraz etmiştir.

A. Kabul edilebilirlik

38. Mahkeme, bu şikayetin Sözleşme'nin 35. maddesinin 3. fıkrasının a bendi kapsamında açıkça dayanaktan yoksun olmadığına dikkat çekmektedir. Bununla birlikte, hiçbir şekilde kabul edilemez olmadığını ifade etmektedir. Bu nedenle, kabul edilebilir olduğu beyan edilmelidir.

B. Esas

1. Tarafların beyanları

39. Başvuran, İran'dan Özbekistan'a *sınır dışı edilmesine* ilişkin gerçek bir risk olduğundan, İran'a sınır dışı edilmesinin kendisini kötü muamele riskine maruz bıraktığını ifade etmiştir. Başvuran, Özbekistan'da Ceza Kanunu'nun 159. maddesinin 4. fıkrası uyarınca Devletin anayasal düzenini şiddet yoluyla bozmaya teşebbüs etmek ile suçlandığını ve Uluslararası Af Örgütü ve İnsan Hakları İzleme Örgütü gibi uluslararası sivil toplum kuruluşlarının Özbekistan'daki tutukluların geniş çapta işkenceye ve diğer kötü muamelelere maruz kaldıklarını rapor ettiğini iddia etmiştir. Bununla birlikte, başvuran İran'ın sayısız mülteciyi uyruklarının bulunduğu ülkelere sınır dışı ettiğini ileri sürmüştür. Başvuran, sığınma talebi değerlendirilmeksizin ve bir sınır dışı edilme emri olmaksızın İran'a sınır dışı edildiğini ve kendisine ait ikamet izni 24 Eylül 2008 tarihine kadar geçerli olması sebebiyle sınır dışı edilmesinin iç hukuka aykırı olduğunu belirtmiştir.

40. Hükümet Mahkeme'nin *Ghorbanov ve Diğerleri-Türkiye* davasındaki kararına (28127/09 sayılı ve 24 Ağustos 2010 tarihli (karar)) atıfta bulunarak başvuranın İran'dan Özbekistan'a sınır dışı edilme riskini taşımadığını ileri sürmüştür. Bununla birlikte, Hükümet başvuranın Özbekistan'a değil İran'a sınır dışı edildiğini ve İran'ın başvuranın BMMYK tarafından mülteci olarak tanıdığı ve Türkiye'ye gelmeden önce yedi yıl yaşadığı güvenli bir üçüncü ülke olduğunu iddia etmiştir. Hükümet, Mahkeme'nin de *Ghorbanov ve Diğerleri-Türkiye* davasındaki kararında İran'ı "güvenli bir üçüncü ülke" olarak düşündüğünü belirtmiştir. Hükümet, başvuranın 12 Eylül 2008 tarihinden önce sığınma başvurusunun sonucunu beklemeden Van'ı terk ettiğinden sığınma usulünü düzenleyen kurallara uymadığını ileri sürmüştür. Hükümet'e göre, 12 Eylül 2008 tarihinde başvuran kendisinin sığınma talebinin değerlendirilmesi sonrasında iç hukuka uygun olacak şekilde güvenli bir üçüncü ülkeye sınır dışı edilmiştir. Ancak, Türkiye'ye yasadışı yollardan yeniden girmiştir.

2. Mahkeme'nin değerlendirmesi

41. Uluslararası hukukun ve Sözleşme'den kaynaklanan yükümlülükler de dahil olmak üzere antlaşma yükümlülüklerine bağlı olarak Taraf Devletlerin yabancıların ülkeye girişini, ülkede ikamet edişini ve ülkeden çıkarılmalarını kontrol etme hakkına sahip olması Mahkeme'nin yerleşmiş içtihat hukukudur. Ancak, bir Taraf Devletçe uygulanan sınır dışı işlemi 3. madde kapsamında bir konunun gündeme gelmesine ve bu nedenle söz konusu kişinin sınır dışı edilmesi halinde 3. maddeye aykırı bir muameleyle karşılaşma riski olduğuna dair önemli göstergelerin olduğu bir durumda söz konusu Devletin Sözleşme

kapsamında sorumluluk taşımasına neden olmaktadır. Bu tür bir durumda, 3. madde söz konusu kişiyi o ülkeye sınır dışı etmeme yükümlülüğünü içermektedir.(bkz. 37201/06 no.lu *Saadi/İtalya* [Büyük Daire], 124-125. paragraflar, AİHM 2008; ve 58689/12 no.lu *M.D. ve M.A./Belçika*, 54. paragraf, 19 Ocak 2016).

42. Bunun yanı sıra, Mahkeme, 3. maddenin Avrupa Konseyi'ni oluşturan demokratik toplumların temel değerlerinden birini içinde barındığı ve işkenceyi, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele veya cezayı mutlak şekilde yasakladığı gerçeğinden hareketle, 3. maddeye aykırı bir muamelenin riskinden korkulması için önemli gerekçelerin bulunmasına ilişkin bir iddianın yakın incelemeye alınması ve bağımsız ve titiz bir şekilde değerlendirilmesi gerektiğini düşünmektedir (bkz. 40035/98 no.lu *Jabari/Türkiye*, 50. paragraf, AİHM 2000-VIII; 45223/05 no.lu *Sultani/Fransa*, 63. paragraf, AİHM 2007-IV (özetler); ve yukarıda anılan *M.D. ve M.A.*, 55. paragraf).

43. Somut davanın özel koşullarına bakıldığında, Mahkeme öncelikle Hükümet'in Mahkeme'ye verdiği bilgide Mahkeme'nin 24 Ağustos 2010 tarihli *Ghorbanov ve Diğerleri-Türkiye* kararına atıfta bulunarak başvuranın İran'dan Özbekistan'a sınırdışı edilme riskinin bulunmadığını iddia ettiğini belirtmiştir. Mahkeme, başvuranın yanında yirmi sekiz diğer Özbek ve Afgan kökenli insanın 12 Eylül 2008 tarihinde İran'a gönderildiğini ifade etmiştir. (bkz. yukarıdaki 15 ve 27. fıkralar). Yukarıda anılan *Ghorbanov ve Diğerleri* davası başvuranla aynı zamanda İran'a sınırdışı edilen on dokuz Özbek vatandaşı tarafından gündeme getirilmiştir. Bu davadaki kısmi kararda, başvuranın 3. madde kapsamında yaptığı İran'dan Özbekistan'a sınırdışı edilme riskinin bulunduğu dair şikayetin açık bir şekilde asılsız olduğu için kabul edilemez olduğu belirtilmiştir. 12 Eylül 2008 tarihinde meydana gelen sınırdışı etmeyle ilgili olarak karar söz konusu başvuranların İran'daki BMMYK tarafından mülteci olarak tanındığı ve Türkiye'ye gelmeden önce bu ülkede yaşadıkları gerçeğine dayanmaktadır. Bu bağlamda, Mahkeme bu kararda Hükümet'in İran'ın "güvenli bir üçüncü ülke" olduğu görüşüne katılmadığını vurgulamaktadır. *Ghorbanov ve Diğerleri* davasına ilişkin olarak Mahkemenin verdiği kararın hiçbir yerinde bu tür bir değerlendirme bulunmamaktadır. Bunun yanı sıra, mevcut başvuruda başvuran İran'da sığınmacı olarak yaklaşık olarak iki buçuk sene yaşamışken, *Ghorbanov ve Diğerleri* davasındaki başvuranın da aralarında bulunduğu yetişkinler İran'da mülteci olarak altı yıl yaşamıştır. Bu nedenle, Mahkeme'nin görüşünde, mevcut başvuru *Ghorbanov ve Diğerleri* davasından ayırt edilmelidir. Her durumda, Mahkeme somut davada cevaplanması gereken asıl sorunun başvuranın İran'da veya Özbekistan'da gerçekten bu tür bir kötü muamele riski taşıyıp taşımadığı değil Türk makamlarının başvuran 12 Eylül 2008 tarihinde Türkiye'den İran'a

gönderilmeden önce İran'a sınırdışı edilip Özbekistan'a geri gönderilmesi halinde kötü muamele riskiyle karşılaşacağını iddia etmesine ilişkin olarak yeterli değerlendirmeyi yapıp yapmadığıdır (bkz. yukarıda anılan *M.D. ve M.A.*, 58. fıkra). Bu nedenle, Mahkeme'nin araştırması Devlet makamlarının Sözleşme'nin 3. maddesinden doğan usuli yükümlülüklerini yerine getirip getirmediğini ortaya çıkarmakla sınırlı olacaktır (bkz. 43611/11 no.lu *F.G./İsveç* [Büyük Daire], 117. paragraf, 23 Mart 2016).

44. Bu bağlamda, Mahkeme öncelikle başvuranın hem Türkiye'deki BMMYK'ya hem de ulusal makamlara başvuruda bulunmuş ve sığınma talep ettiğini belirtmektedir (bkz. yukarıdaki 13. paragraf). Başvuranın Türkiye'deki BMMYK'ya yaptığı başvuru söz konusu süre zarfında değerlendirilmekteydi. Bununla birlikte, başvuranın 12 Eylül 2008 tarihinde haftalık rutininin bir parçası olarak emniyete imza için gittiği iddiasına (bkz. yukarıdaki 15. fıkra) Hükümet tarafından itiraz edilmemiştir. Bu nedenle, Mahkeme sınırdışı edildiği tarihte başvuranın Türkiye'de yasal olarak ikamet eden bir sığınmacı olduğu kanısındadır.

45. Mahkeme başvuranın kendi kişisel durumuna ilişkin bazı detaylı bilgileri sağladığını ve kötü muameleden korkusunun nedenlerini bildirdiğini ve iddialarını belgelerle desteklediğini belirtmektedir (bkz. yukarıdaki 11-12. fıkralar). Başvuran tarafından sağlanan bilgi ve belgelere istinaden, Mahkeme başvuranın Özbekistan'a geri gönderilme riskiyle İran'a sınır dışı edilmesi halinde Sözleşme'nin 3. maddesine aykırı bir muameleye maruz kalma riskiyle karşı karşıya kalacağına inanılmasına ilişkin önemli kanıtları delil gösterdiğini tespit etmektedir. Bu nedenle, Türk makamları başvuranın iddialarına cevap verme ve muhtemel kötü muameleye ilişkin tüm şüpheleri ortadan kaldırmak için başvuranın Özbekistan'a geri gönderilme riskiyle İran'a sınır dışı edilmesi durumunda kötü muamele riskini dikkatli bir şekilde değerlendirme yükümlülüğü altındadır (diğerlerinin yanı sıra bkz. 53566/99 sayılı *Müslim/Türkiye*, 72 ve 74. paragraflar, 26 Nisan 2005; 8320/04 no.lu *Ryabikin/Rusya*, 112. fıkra, 19 Haziran 2008; 17185/05 no.lu *Iskandarov/Rusya*, 128-135. paragraflar, 23 Eylül 2010; 46390/10 no.lu *Auad/Bulgaristan*, 101-108. paragraflar, 11 Ekim 2011; 67474/11 no.lu *Azimov/Rusya*, 112-113. paragraflar, 18 Nisan 2013; 40081/14, 40088/14 ve 40127/14 no.lu *L.M. ve Diğerleri/Rusya*, 114-118. paragraflar, 15 Ekim 2015; yukarıda anılan *M.D. ve M.A.*, 55. paragraf; ile yukarıda anılan *F.G.*, 120. paragraf).

46. Bu arka plana karşın, Mahkeme, başvuranın sığınma talebinin araştırılıp araştırılmadığı ve reddedilip reddedilmediği; sınırdışı edilmesi için bir sınırdışı etme emrinin verilip verilmediği ve başvuranın sığınma talebinin reddedildiğine ilişkin bildirim alıp almadığı konularında bilgi verilmesinin Hükümetten açık bir şekilde talep edildiğini gözlemlemektedir. Hükümetten aynı zamanda ulusal

makamlar tarafından yapılan değerlendirmeleri, sınırdışı etme emrini ve başvuranın sınırdışı edilmesine ilişkin resmi bildirim de içeren başvuranın sığınma talebine ilişkin belgelerin nüshalarını sunması istenmiş, ancak bunu yerine getirememiştir. Hükümet aynı zamanda Mahkeme'nin yukarıda bahsi geçen sorularına cevap verememiştir. Bununla birlikte, dava dosyasında başvuranın resmi sınırdışı etme emrini aldığını gösteren herhangi bir belge bulunmamaktadır. Hükümet yalnızca, değerlendirme sonucunu açıklamadan, başvuranın sığınma talebinin değerlendirildiğini belirtmiştir.

47. Yukarıda belirtilenlerin hepsi Mahkeme'yi bir sığınmacı olan ve Türkiye'de yasal olarak ikamet eden başvuranın hukuka aykırı sınırdışı etmeye karşı güvence sağlayan yasal usulün yokluğunda ve sığınma talebinin uygun değerlendirilmesi yapılmaksızın Avrupa Konseyi üyesi olmayan bir ülke olan İran'a sınırdışı edildiği sonucuna ulaştırmaktadır.

48. Bu bağlamda, Mahkeme Sözleşme'nin 3. maddesine verilen önem temelinde 3. madde ile garanti altına alınan hakkın mutlak karakteri ve kötü muamele riskinin ortaya çıkması halinde görülecek muhtemel zararın kaçınılmaz doğasının ortaya çıkması durumunda, ulusal makamların mümkün olduğunca titiz olması ve etkili olmadığı düşünölen iç hukuk yollarının yokluğunda, 3. maddeye ilişkin iddiaların dikkatlice incelemesi gerektiğini (bkz. yukarıda anılan *M.D. ve M.A.*, 66. paragraf) vurgulamaktadır.

49. Dolayısıyla, başvuranın İran'dan Özbekistan'a gönderilmesi durumunda 3. maddeye aykırı olan bir muameleye maruz kalmasına ilişkin gerçek bir riskin olduğu iddiasının ulusal makamlar tarafından araştırılmamış olması ve hukuka aykırı sınırdışı etmeye karşı güvence sağlayan yasal usulün bulunmaması nedeniyle Mahkeme başvuranın 12 Eylül 2008 tarihinde İran'a sınırdışı edilmesinin Sözleşme'nin 3. maddesine yönelik bir ihlal teşkil ettiğini düşünmektedir (bkz. yukarıda anılan *M.D. ve M.A.*, 67. paragraf).

II. BAŞVURANIN 12 EYLÜL 2008 TARİHİNDE İRAN'A SINIRDIŞI EDİLMESİ DURUMUNDAN DOLAYI SÖZLEŞMENİN 13. MADDESİNİN İHLALİ İDDİASI

50. Başvuran, Sözleşme'nin 3, 6 ve 13. maddeleri kapsamında, 12 Eylül 2008 tarihinde durumunun ve iddialarının bireysel değerlendirilmesi yapılmaksızın kanuna aykırı olarak İran'a sınırdışı edildiği ve Türkiye'de yasal olarak ikamet etmekte iken kendisinin 12 Eylül 2008 tarihinde İran'a sınırdışı edileceği kararı hususunda bilgilendirilmediği ve böylece bu karara itiraz etmek için etkin iç hukuk yollarının bulunmadığı şikayetinde bulunmuştur.

51. Hükümet, başvuranın iddialarının doğrulanmadığını ileri sürmüştür.

52. Mahkeme, başvurunun bu bölümünün tek başına Sözleşme'nin 13. maddesi kapsamında incelenmesi gerektiği kanaatine varmaktadır. Ancak, Sözleşme'nin 3. maddesinin somut davada ihlal edildiği sonucuna neden olan gerekçelendirmeyi göz önünde bulundurarak, Mahkeme aynı gerçeklerin Sözleşme'nin 13. maddesi açısından ayrıca incelenmesini haklı kılacak bir durum görmemektedir. Bu nedenle, başvuranın bu başlık kapsamındaki şikayetlerinin kabul edilebilirliği veya esasına dair ayrıca karara varmaya lüzum görmemektedir (bkz. yukarıda anılan *M.D. ve M.A.*, 70. paragraf).

III. BAŞVURANIN İRAN VEYA ÖZBEKİSTAN'A SINIRDIŞI EDİLMESİ TEHDİDİ DOLAYISIYLA SÖZLEŞME'NİN 3 VE 13. MADDELERİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

53. Başvuran, Sözleşme'nin 2. ve 3. maddeleri kapsamında, halihazırda kendisini siyasi fikirleri ve dini inançları dolayısıyla ölüm veya kötü muamele açık riskine maruz bırakacak İran'a veya Özbekistan'a sınırdışı edilme tehdidi altında olduğu şikayetinde bulunmuştur. Ayrıca, Sözleşme'nin 6. ve 13. maddeleri kapsamında, iç hukuk yollarının bulunmamasının kendisinin sınırdışı edilme tehdidine karşı koymasını engellediği şikayetinde bulunmuştur. 12 Eylül 2008 tarihinde kimlik belgelerine polis tarafından el koyulmasından dolayı kanuni yollara başvurmak için bir avukat tayin edemediğini iddia etmiştir.

54. Mahkeme, başvuranın şikayetlerinin Sözleşme'nin aşağıda yer alan 3. ve 13. maddeleri açısından incelenmesi gerektiği kanaatine varmaktadır:

Madde 3

“Hiç kimse işkenceye veya insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele veya cezaya tabi tutulamaz.”

Madde 13

“Bu Sözleşme’de tanınmış olan hak ve özgürlükleri ihlal edilen herkes, söz konusu ihlal resmi bir hizmetin ifası için davranan kişiler tarafından gerçekleştirilmiş olsa dahi, ulusal bir merci önünde etkin bir yola başvurma hakkına sahiptir.”

55. Hükümet söz konusu iddialara itiraz etmiştir.

A. Tarafların iddiaları

1. Hükümet

56. Hükümet, 12 Mart 2012 tarihli iddialarında, başvuranın ulusal mercilere sığınma talebinde bulunma fırsatının olduğunu fakat bu tür bir girişimde bulunmadığını, 2008 yılından beri Türkiye’de saklanarak yaşadığını ileri

sürmüştür. Bu nedenle, başvuranın kendisi için mevcut olan iç hukuk yollarını tüketmediğini iddia etmiştir. Hükümet, iddialarını desteklemek amacıyla, Yüksek İdari Mahkeme tarafından incelenen, yabancı vatandaşların gözaltına alınmaları ve geri gönderilmeleri ile ilgili üç davanın karar nüshalarını ibraz etmiştir. Hükümet, ayrıca, İran'ın başvuran bakımından güvenli bir üçüncü ülke olduğunu iddia etmiştir.

57. Bu davalardan ilkinde, bir geri gönderme merkezinde tutulan İranlı mülteci A.A., İçişleri Bakanlığı'ndan kendisinin serbest bırakılmasını talep etmiş ve sonrasında Ankara İdari Mahkemesi'ne dava açmıştır. A.A. sözkonusu merkezde tutulmasının kanuna aykırı olduğunu iddia etmiştir. 17 Eylül 2008 tarihinde, Ankara İdare Mahkemesi A.A.'nın serbest bırakılmasına ilişkin ihtiyati tedbir kararı vermiş ve 21 Ocak 2009 tarihinde başvuranın gözetim altında tutulmasına ilişkin idari kararı iptal etmiştir. 20 Mayıs 2009 ve 29 Ocak 2010 tarihlerinde, Danıştay, İçişleri Bakanlığı'nın, sırasıyla, ihtiyati tedbir kararı verilmesine ve Ankara İdare Mahkemesi'nin kararının bozulmasına ilişkin taleplerini reddetmiştir (2009/3343 sayılı dava).

58. Hükümet tarafından ibraz edilen ikinci karar, BMMYK yetkisi kapsamında mülteci olarak kabul edilen M.Y.S.'nin sığınma talebi ve ikamet izni verilmesinin İçişleri Bakanlığı tarafından reddi ile ilgilidir. İdari karar 13 Mart 2009 tarihinde alınmıştır. M.Y.S.'nin iptal talebi üzerine, 11 Kasım 2009 tarihinde, Ankara İdare Mahkemesi söz konusu idari kararı iptal etmiştir. 15 Aralık 2010 tarihinde, 11 Kasım 2009 tarihli karar onanmıştır. (2010/881 sayılı dava).

59. Üçüncü dava, sığınma talebi reddedilen Afgan vatandaşı G.M.'ye karşı 27 Mart 2009 tarihinde verilen sınırdışı etme emri ile ilgilidir. 16 Aralık 2009 tarihinde, Ankara İdare Mahkemesi söz konusu geri gönderme emrini iptal etmiştir ve 16 Mart 2010 tarihinde Danıştay İçişleri Bakanlığı'nın 16 Aralık 2009 tarihli kararın infazının askıya alınması talebini reddetmiştir (2010/2346 sayılı dava).

60. 10 Haziran ve 16 Temmuz 2015 tarihli daha kapsamlı görüşlerinde, Hükümet 11 Nisan 2014 tarihinde yürürlüğe giren Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun (6458 sayılı Kanun) Türkiye'deki sığınmacı ve mültecilerin korunmasını güçlendirdiğini iddia etmiştir. Ayrıca, başvuranın halen Türkiye'de olup olmadığının bilinmediği belirtilmiştir.

61. Mahkemenin, 6458 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesini müteakip sığınmacıların sınır dışı edilmesi ile ilgili davalarda hükmedilen idari mahkeme kararlarının nüshalarını ibraz etmeye yönelik 7 Nisan 2015 tarihli talebine cevaben Hükümet Ankara ve İstanbul İdare Mahkemeleri tarafından hükmedilen üç kararı ve idari merciler tarafından verilen sınırdışı etme emirlerini iptal eden Danıştay kararını ibraz etmiştir.

62. 21 Nisan 2015 tarihinde Ankara İdare Mahkemesi tarafından hükmedilen karar, 6458 sayılı Kanun hükümleri çerçevesinde, bir Türk vatandaşı ile evli olan ve boşanmasını müteakip ikamet izni iptal edilen bir Rus vatandaşı ile ilgili 28 Haziran 2014 tarihinde verilen sınırdışı etme emrinin kanuna uygunluk incelemesini içermiştir.

63. İstanbul İdare Mahkemesi'nin 20 Mart ve 17 Nisan 2015 tarihli kararları, 6458 sayılı Kanun hükümleri çerçevesinde, adli suç işlediklerinden şüphelenilen iki yabancıya karşı 7 Ekim 2014 ve 9 Nisan 2014 tarihlerinde verilen sınırdışı etme emrinin kanuna uygunluk incelemesini içermiştir (2014/2430 ve 2014/2085 sayılı davalar).

64. Danıştay'ın 30 Mayıs 2015 tarihli kararı (2009/8048 sayılı dava), sığınma başvurusu reddedilen Uygur asıllı bir Çin vatandaşının Türkiye'den sınır dışı edilmesine yönelik 29 Nisan 2009 tarihli idari kararın kanuna uygunluk incelemesini içermiştir. İncelemeyi yürüten Danıştay, 6458 sayılı Kanun yerine 6458 sayılı Kanun yürürlüğe girmeden önce yürürlükte bulunan yabancıların sınır dışı edilmesini konu alan yasal hükümlere atıfta bulunmuştur.

2. Başvuran

65. Başvuran, 13 Haziran 2012 tarihli iddialarında, Türkiye'de olduğunu ve ulusal merciler tarafından yakalandığı takdirde İran veya Özbekistan'a sınır dışı edilme riski taşıdığını ileri sürmüştür. Başvuran, iç hukuk yollarının tüketilmesi kuralına ilişkin Hükümet'in itirazına cevaben, sınır dışı etme emri hakkında bilgilendirilmediği ve bu nedenle kendisinin Türkiye'den geri gönderilmesi ile ilgili herhangi bir karara idari mahkemeler huzurunda itiraz edemediğini ileri sürmüştür. Ayrıca, mevcut kanun yollarının kendiliğinden askıya alma sonucu doğurmadığı için hiçbir suretle etkin olmadığını savunmuştur.

66. Başvuran, 30 Nisan 2015 tarihli iddialarında, bir kez daha Türkiye'de olduğunu ve ulusal mercilere başvurduğu veya onlar tarafından yakalandığı takdirde Türkiye'den geri gönderileceğine inandığını iddia etmiştir. 6458 sayılı Kanun'un uygulanmasında ciddi eksiklikler bulunduğunu iddia etmiştir. Bu bağlamda, bazı sığınmacıların iç hukuk yollarına erişim fırsatı sunulmaksızın Türkiye'den güvenli olmayan ülkelere geri gönderildiklerini ve bazılarının ise serbest bırakılmalarına dair mahkeme emri bulunmasına rağmen halen idari gözetim altında tutulduklarını ileri sürmüştür. Ayrıca, sığınma başvurularının esasının incelenmesinden önce sığınmacıların Suriye, Ukrayna, Birleşik Arap Emirlikleri ve Rusya'ya sınır dışı edilmesi ile ilgili Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi huzurunda bekleyen yaklaşık on başvuru bulunduğunu belirtmiştir.

67. Başvuran, iddialarını desteklemek üzere, diğerlerinin yanı sıra, Çeçen asıllı bir Rus vatandaşı ile ilgili belgeleri ibraz etmiştir. İstanbul Emniyet

Müdürlüğü tarafından İstanbul Atatürk Havalimanı polis şubesine gönderilen bir mektuba göre, söz konusu kişi, sığınma talebinin incelenmesinden önce ve geri gönderme emrine karşı açılan dava İstanbul İdare Mahkemesi huzurunda bekliyor iken 1 Nisan 2015 tarihinde Ukrayna'ya sınır dışı edilecektir.

68. Başvuran, ayrıca, Türkiye'de 23 Şubat 2015 tarihinde sekiz sivil toplum kuruluşu tarafından yapılan ve kadın ve çocukların da içinde bulunduğu Özbek vatandaşlarının Suriye'ye sınır dışı edilmesini kınayan bir basın açıklaması ibraz etmiştir. Basın açıklamasına göre, Türkiye'nin güneyinde bir geri gönderme merkezinde tutulan birkaç Özbek ve Çeçen vatandaşı avukatlarına erişim ve geri gönderme emirlerine itiraz etme imkânı bulamadan Ağustos 2014 tarihinde ve Ocak ve Şubat 2015 tarihlerinde DEAŞ tarafından kontrol edilen Suriye'de bir bölgeye sınır dışı edilmiştir. Basın açıklamasına göre, bu yabancı vatandaşlardan üçü DEAŞ tarafından infaz edilmiştir. Başvuranın avukatı, aynı zamanda, Özbek mültecilerin yabancıların bulunduğu geri gönderme merkezlerinde sebepsiz yere tutulduklarını belirten 22 Ocak ve 10 Şubat 2015 tarihli bazı haber metinleri ibraz etmiştir. Söz konusu avukat, bu gelişmelerden dolayı, başvuranın şu anda Özbekistan, İran veya Suriye'ye sınır dışı edilme tehdidi altında bulunduğunu iddia etmiştir.

B. Mahkeme'nin değerlendirmesi

69. Mahkeme, Hükümet'in başvuranın iç hukuk yollarını tüketmediğine dair itirazının incelenmesine gerek görmemektedir. Zira Mahkeme, başvurunun bu kısmının, aşağıda belirtilen gerekçelerle kabul edilemez olduğu kanaatine varmıştır.

70. Mahkeme, başlangıçta, davalı Devlet'in başvuranın bu başlık altındaki şikayetleri ile ilgili Mahkeme'nin şahıs yönünden yetkinliğine dair herhangi bir itirazda bulunmadığını gözlemlemektedir. *Mustafa Tunç ve Fecire Tunç/Türkiye* kararında ([Büyük Daire], 24014/05 no.lu, 122-124. paragraflar, 14 Nisan 2015), Büyük Daire, söz konusu davada mağdur statüsünün bulunmaması itirazı dâhil olmak üzere, başvurunu mağdur statüsünden mahrum bıraktığı iddia edilen vakalar kabul edilebilirlik kararı sonrasında meydana gelmediği takdirde veya söz konusu terimin dar anlamda kabul edilebilirlik sorunu olmaktan ziyade Mahkeme'nin yargı yetkisine giren bir hususla ilgili olduğu durumda, davanın niteliği ve koşullar elverdiği ölçüde herhangi bir kabul edilemezlik itirazının davalı Akit Tarafça başvurunun kabul edilebilirliğine dair yazılı ve sözlü görüşlerle şu ana kadar yapılması gerektiğine hükmetmiştir. Somut davada, mağdur statüsü meselesi Mahkeme tarafından, tarafları mağdur statüsü sorunu dâhil olmak üzere, davanın kabul edilebilirliği ve esası hakkında yazılı görüşlerini ibraz etmeye davet ettiği 7

Nisan 2015 tarihinde öne sürülmüştür. Ayrıca, mağdur statüsü meselesi ve sınır dışı etme riski 11 Nisan 2014 tarihinde yürürlüğe giren ve Hükümet tarafından iç hukuk yollarının tüketilmesi bağlamında başvuru alan yeni Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile yakından bağlantılıdır. Bu nedenle, Mahkeme mağdur statüsü meselesinin Mahkeme tarafından değerlendirilmesi gerektiği kanısındadır.

71. Başvuranların sınır dışı etme veya iade durumları ile karşılaştığı davalarda, Mahkeme tutarlı olarak, bir başvuranın uygulanabilir olmayan bir tedbirin “mağdur”u olduğunu iddia edemeyeceğine hükmetmiştir. Mahkeme, bir sınır dışı etme veya iade emri infazının belirsiz kaldığı veya hukuki neticenin alınmadığı; ve sınır dışı etme işleminin başlatılması için ilgili merciler tarafından alınan herhangi bir kararın ilgili mahkemeler huzurunda temyiz edilebileceği davalarda da aynı tutumu benimsemiştir (bkz. aynı paragraf, 85. paragraf ve burada anılan davalar).

72. Mahkeme, dava incelenirken başvuran henüz sınır dışı edilmemiş veya iade edilmemiş ise 3. maddenin aksine bir muamele riski olup olmadığının değerlendirilmesi için ilgili zamanın Mahkeme huzurundaki yargılama zamanı olacağını ayrıca yinelemektedir (bkz. diğer birçok karar arasında, 46827/99 ve 46951/99 no.lu *Mamatkulov ve Akarov/Türkiye* [Büyük Daire], 69. paragraf, AİHM 2005-1; yukarıda anılan *Saadi*, 133. paragraf; *Chahal/Birleşik Krallık*, 15 Kasım 1996, 85-86. paragraflar, *Hükümler ve Kararlar Raporları* 1996-V; 8319/07 ve 11449/07 no.lu *Sufi ve Elmi/Birleşik Krallık*, 215. paragraf, 28 Haziran 2011; 71932/12 no.lu *Mohammadi/Avusturya*, 63. paragraf, 3 Temmuz 2014; ve yukarıda anılan *F.G.*, 115. paragraf). Mahkeme'nin görüşüne göre, Mahkeme tarafından davanın incelenmesi sırasında başvuranın geri gönderilmediği sınır dışı edilme veya iade davalarında aynı ilke, başvuranın mağdur statüsü değerlendirmesine, yani bir ülkeden sınır dışı edilme veya iade riskinin mevcudiyeti değerlendirmesine uygulanmaktadır.

73. Somut davada, Mahkeme, başlangıçta, Hükümet'in başvuranın Türkiye'de olup olmadığına dair bilgi sahibi olmadığını iddia ettiğini gözlemlemektedir. Ancak, başvuranın BMMYK Ankara Ofisi'nden görevliler tarafından 2013 ve 2014 yıllarında görüşmeye alındığını (bkz. yukarıda 24. paragraf) ve tarafların başvuranın Türkiye'den ayrıldığını gösteren herhangi bir bilgi veya belge ibraz etmediğini göz önünde bulundurarak, başvuranın Türkiye'de saklanarak yaşadığı iddiasının inandırıcı olduğu kanısındadır. Bu bağlamda, Mahkeme ayrıca Hükümet veya başvuran tarafından başvuranın Türkiye'ye yeniden giriş yaptığı Eylül 2008 tarihi ile mevcut gün arasında başvuran hakkında şu anda geçerli hukuki neticeye sahip bir sınır dışı emrinin

verildiğini gösteren herhangi bir bilgi veya belge ibraz edilmediğini kaydetmektedir. Bu tür bir emrinin bulunmaması dolayısıyla, Mahkeme başvuranın şu anda Türkiye’den yakın zamanda geri gönderilme riski taşımadığı kanısındadır.

74. Ancak, Mahkeme 2008 yılında bir sınır dışı emri olmaksızın başvuranın İran’a geri gönderildiğini öğrenmiş bulunmaktadır (bkz. yukarıda 47. paragraf). Bu bağlamda, Mahkeme *Abdolkhani ve Karimnia* davasında (yukarıda anılan), haklarında verilmiş sınır dışı etme emirlerinin bulunmamasına dayanan başvuranların mağdur statüsüne dair Hükümet itirazının reddedildiğini anımsatmaktadır. Bu kararda, Mahkeme ulusal mercilerin başvuranları sınır dışı etme emri bulunmaksızın veya kendilerini konuyla ilgili bilgilendirmeden en az bir defa Irak’a sınır dışı ettiğini kaydetmiştir. Bu nedenle, sınır dışı etme emirlerinin bulunmamasının başvuranların Türk mercileri tarafından Irak veya İran’a sınır dışı edilme riski taşımadıkları sonucuna neden olamayacağı kanaatine varmıştır (bkz. yukarıda anılan *Abdolkhani ve Karimnia*, 54 ve 55. paragraflar).

75. *Ahmadpour/Türkiye* kararında (12717/08 no.lu, 37. paragraf, 15 Haziran 2010), Mahkeme Türkiye’de geçici ikamet izni verilmiş olmasına rağmen başvuranın İran’a geri gönderildiği takdirde ölüm veya kötü muamele riskine maruz kalacağı iddialarının esasını incelemiştir. Mahkeme, ikamet izninin başvuranın İran’da karşılaştığı iddia edilen risklerle ilgili iddialarının incelenmesini müteakip veya beklemedeyken verilmediği ve sadece kısa bir süre için geçerli olduğunu kaydetmiştir. Ayrıca, kararın kabulü sırasında, başvuranın ikamet izni ulusal merciler tarafından yenilenme sürecindedir. Mahkeme, bu nedenle, başvuranın Türkiye’de yasal olarak ikamet etmesine rağmen halen İran’a geri gönderilme riski taşıdığı kanaatine varmıştır.

76. Ancak, somut dava, daha önce bahsi geçen kararların kabulü sırasında yabancı vatandaşların Türkiye’den sınır dışı edilmesi ile ilgili yasal çerçevenin şu anda yürürlükte olan mevzuattan farklı olması bakımından yukarıdaki davalardan farklılık göstermektedir (bkz. yukarıda anılan *Abdolkhani ve Karimnia*, 29-44. paragraflar).

77. Bu bağlamda, Mahkeme 11 Nisan 2014 tarihinde Türkiye’de yeni Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun (6458 sayılı Kanun) yürürlüğe girdiğini kaydetmektedir. Kanun’un 61-90 arası maddeleri, mevcut uluslararası koruma türleri başta olmak üzere uluslararası koruma başvuruları ile ilgili ilke ve kurallar; uluslararası koruma başvurularının işlenme usulleri; sığınma talebinde bulunan kişiler için “uluslararası koruma kimlik belgeleri” verilmesi; ve uluslararası koruma talebinde bulunan ve sağlanan kişilerin hak ve yükümlülükleri ile ilgilidir. Kanun aynı zamanda ulusal mercilerin kararlarına

karşı idari ve hukuki çözüm yolları sağlamaktadır ve bu çözüm yolları çerçevesinde başvurulabilecek yasal tedbirleri düzenlemektedir.

78. Mahkeme ayrıca aynı Kanun'un 52-56 ve 60 no.lu maddelerinin, yabancıların Türkiye'den geri gönderilmesi, verilen sınır dışı etme emrini ilgili kişilere veya temsilcilerine tebliğ etme yükümlülüğü ve kendiliğinden askıya alma etkisiyle idari mahkemeler huzurunda sınır dışı etme kararlarına karşı temyiz hakkı gibi kanuna aykırı ve keyfi sınır dışı etmeye karşı yasal tedbirler ile ilgili kurallar içerdiğini gözlemlemektedir.

79. Bu bağlamda, Mahkeme, Hükümet tarafından Mahkeme'ye 6458 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesini müteakip sığınmacıların sınır dışı edilmesi ile ilgili ve söz konusu Kanun'un hükümlerinin uygulanmasını içeren davalarda alınan herhangi bir ulusal yargı kararı sağlanmadığını gözlemlemektedir. Ayrıca, başvuran, sığınma taleplerinin sonucunu bekleyen sığınmacıların avukatlarına erişim fırsatı sağlanmaksızın sınır dışı edildiğine dair raporların olduğunu ileri sürmüştür. Ancak, somut davada, Mahkeme'den Sözleşme'nin 13 ve 35. maddeleri kapsamında 6458 sayılı Kanun ile sağlanan çözüm yollarının kanunda ve uygulamada etkin olup olmadığı hususunda hüküm verme talebinde bulunulmamaktadır. Ayrıca, taraflar tarafından 30 Nisan, 10 Haziran ve 16 Temmuz 2015 tarihlerine ait ek görüşlerini desteklemek üzere ibraz edilen bilgi ve belgeler, başvuranın halen 2008 yılında karşı karşıya kaldığı aynı yasa dışı sınır dışı etme tehdidi altında olduğu sonucuna varmak için yetersizdir. 6458 sayılı Kanun'un daha önce bahsi geçen hükümleri ışığında, yeni mevzuatın yürürlüğe girmesini müteakip, başvuranın iddia ettiği gibi belgelerine el konulmuş ise uluslararası koruma talebinde bulunmak üzere ulusal mercilerle iletişime geçmesinin ve kendisine bir kimlik belgesi sağlanması talebinde bulunmasının başvurana açık olduğuna dair güçlü emareler bulunmaktadır.

80. Ayrıca, gelecekte yeni bir sınır dışı emri durumunda, varış ülkesinde olası bir kötü muamele ve/veya ölüm iddiasının 6458 sayılı Kanun tarafından sağlanan yeni usuller uyarınca değerlendirilecek bir yargı sürecine başvurusu başvurana açık olacaktır (bkz. 43875/09 no.lu *Asalya/Türkiye*, 89. paragraf, 15 Nisan 2014).

81. Bu koşullar altında, Mahkeme başvuranın Türkiye'den sınır dışı edilme tehdidi ile ilgili şikayetleri hususunda Sözleşme'nin 34. maddesi kapsamında mağdur sayılamayacağı kanaatine varmaktadır.

82. Bu şikayetlerin, 35. maddenin 3. fıkrası kapsamında Sözleşme'nin hükümleri ile şahıs yönünden bağdaşmadığı ve 35. maddenin 4. fıkrası uyarınca reddedilmesi gerektiği kanaatine varmaktadır.

83. Mahkeme, yukarıdaki hususun gelecekte 6458 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanması ile ilgili yürütülebilecek herhangi bir incelemeye

halel getirmeyeceğini ve başvuranın Mahkeme'ye yeni bir başvuruda bulunmasına ve doğabilecek herhangi bir yeni durumla ilgili olarak Sözleşme'nin 34 ve 35. maddelerinin gereksinimlerine uygun olarak Mahkeme İç Tüzüğü'nün 39. maddesi kapsamı da dâhil olmak üzere mevcut usullerden faydalanmasına engel teşkil etmeyeceğini vurgulamaktadır (bkz. 30225/11 no.lu *Bakoyev/Rusya*, 100. paragraf, 5 Şubat 2013; 65303/10 no.lu *Budrevich/Çek Cumhuriyeti*, 69. paragraf, 17 Ekim 2013; ve yukarıda anılan *Asalya*, 92. paragraf).

IV. SÖZLEŞME'NİN 5. MADDESİNİN İHLALİ İDDİASI

84. Başvuran, Sözleşme'nin 5. maddesi kapsamında, 12 Eylül 2008 tarihinde sınır dışı edilmesi öncesinde güvenlik güçleri tarafından gözaltına alınmasının kanuna aykırı olduğundan ve sınır dışı edilmesi sırasında özgürlüğünden yoksun bırakılmasının nedenleri hakkında bilgilendirilmediğinden ve bunun meşruluğuna itiraz etmek için hiçbir yolun bulunmadığından şikayet etmiştir.

Mahkeme, bu şikayetlerin Sözleşme'nin aşağıda yer alan 5. maddesinin 1, 2 ve 4. fıkraları açısından incelenmesi gerektiği kanaatine varmaktadır.

"1. Herkes özgürlük ve güvenlik hakkına sahiptir. Aşağıda belirtilen haller dışında ve yasanın öngördüğü usule uygun olmadan hiç kimse özgürlüğünden yoksun bırakılamaz:

...

f) Kişinin, usulüne aykırı surette ülke topraklarına girmekten alıkonması veya hakkında derdest bir sınırdışı ya da iade işleminin olması nedeniyle yasaya uygun olarak yakalanması veya gözaltına alınması;

2. Yakalanan her kişiye, yakalanma nedenlerinin ve kendisine yöneltilen her türlü suçlamanın en kısa sürede ve anladığı bir dilde bildirilmesi zorunludur.

4. Yakalama veya gözaltına alınma yoluyla özgürlüğünden yoksun kılınan herkes, gözaltına alınma işleminin yasaya uygunluğu hakkında kısa bir süre içinde karar verilmesi ve eğer gözaltına alınma kanuna aykırı ise, serbest bırakılması için bir mahkemeye başvurma hakkına sahiptir.

..."

85. Hükümet, başvuranın iddialarına itiraz etmiştir.

A. Kabul edilebilirlik

86. Mahkeme, bu şikayetin Sözleşme'nin 35. maddesinin 3. fıkrasının a bendi kapsamında açıkça dayanaktan yoksun olmadığına dikkat çekmektedir.

Bununla birlikte, hiçbir şekilde kabul edilemez olmadığını ifade etmektedir. Bu nedenle, kabul edilebilir olduğu beyan edilmelidir.

B. Esas

1. Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrasının ihlali iddiası

87. Başvuran, 12 Eylül 2008 tarihinde kanuna aykırı olarak özgürlüğünden yoksun bırakıldığı iddiasını sürdürmüştür.

88. Hükümet, başvuranın 12 Eylül 2008 tarihinde sınır dışı edildiğini fakat özgürlüğünden yoksun bırakılmadığını iddia etmiştir.

89. Mahkeme, aynı ihtilafı *Abdolkhani ve Karimnia* davasında (yukarıda anılan, 125-135. paragraflar) da incelemiştir ve sınır dışı etmek amacıyla tutulma emri verme usulünü oluşturan açık yasal hükümlerin yokluğunda başvuranların tutulmasının Sözleşme'nin 5. maddesi amaçları için 'meşru' olmadığına hükmetmiştir.

90. Somut davada, Mahkeme, başvuranın 12 Eylül 2008 tarihinde sınır dışı edildiği konusunda taraflar arasında ihtilaf bulunmadığını gözlemlemektedir. Başvuranın İran'a sınır dışı edilmesi amacıyla ulusal merciler tarafından tutulması gerektiği düşünülürse, yukarıda bahsi geçen kararda söz konusu tespitlerden uzaklaşmayı gerektirecek özel durumlar bulunmamaktadır. Başvuranın kısa bir süre için tutulması olgusu, bu durumun "gayrimeşru" niteliği üzerinde herhangi bir etkiye sahip değildir (bkz. yukarıda anılan *Ghorbanov ve Diğerleri*, 43. paragraf).

Bu nedenle, Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrasının ihlali söz konusudur.

2. Sözleşme'nin 5. maddesinin 2. fıkrasının ihlali iddiası

91. Başvuran iddialarını yinelemiştir.

92. Hükümet bu hususta herhangi bir görüş sunmamıştır.

93. Mahkeme, başvuranın tutulma nedenleri hakkında bilgilendirilip bilgilendirilmediğine dair bildirimde bulunması ve tutulması ile ilgili belgeleri sağlaması için Hükümet'ten açıkça talepte bulunduğunu fakat söz konusu talebin karşılanmadığını kaydetmektedir. Hükümetten cevap alınamaması nedeniyle, Mahkeme başvuranın 12 Eylül 2008 tarihinde tutulma nedenlerinin ulusal merciler tarafından kendisine hiç tebliğ edilmediği kanaatine varmaktadır (bkz. yukarıda anılan *Ghorbanov ve Diğerleri*, 46. paragraf).

Bu nedenle, Sözleşme'nin 5. maddesinin 2. fıkrasının ihlali söz konusudur.

3. Sözleşme'nin 5. maddesinin 4. fıkrasının ihlali iddiası

94. Başvuran iddialarını yinelemiştir.

95. Hükümet bu hususta herhangi bir görüş sunmamıştır.

96. Mahkeme, başvuranın iddialarına göre, 12 Eylül 2008 tarihinde İran'a geri gönderilmeden önce kendisinin birkaç saat boyunca tutulduğunu gözlemlemektedir. Söz konusu içtihat ışığında, zaten sona ermiş kısa süreli tutulmanın meşruluğunu incelemeye hizmet edebilecek yollar ile ilgili olmayan 5. maddenin 4. fıkrasına göre, Mahkeme Sözleşme'nin 5. maddesinin 4. fıkrası kapsamında başvuranın şikayetinin esasını belirlemeye gerek duymamaktadır (bkz. 48321/99 no.lu *Slivenko/Letonya* [Büyük Daire], 158-159. paragraflar, AIHM 2003-X; 36009/08 no.lu *M.B. ve Diğerleri/Türkiye*, 45. paragraf, 15 Haziran 2010; ve yukarıda anılan *Ghorbanov ve Diğerleri*, 49. paragraf).

V. SÖZLEŞME'NİN DİĞER İHLALLERİ İDDİALARI

97. Başvuran, Sözleşme'nin 2. maddesi kapsamında, İran'a sınırdışı edilmesinin kendisini insan kaçakçıları tarafından kaçırılmak ve sınır muhafızları tarafından vurulmak gibi çeşitli ölümcül tehlikelere maruz bıraktığını iddia etmiştir. Ayrıca, başvuran Sözleşme'nin 3. maddesi kapsamında, 12 Eylül 2008 tarihinde İran'a sınır dışı edilmesi sırasında güvenlik güçleri tarafından kötü muameleye maruz kaldığından şikayet etmiştir. Sözleşme'nin 8. maddesi kapsamında, sınır dışı edilmesinin özel ve aile yaşamına saygı hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür. 14. madde kapsamında, Devlet yetkilileri tarafından kendisine milliyeti nedeniyle ayrımcılık yapıldığından şikayet etmiştir. Son olarak, 4 No'lu Protokol'ün 4. maddesi ve 7 No'lu Protokol'ün 1. maddesi kapsamında, kendisinin ve diğer Özbek sığınmacıların toplu olarak ve yabancıların sınır dışı edilmesi ile ilgili usul tedbirlerinin ihlal edilerek sınır dışı edildiklerini iddia etmiştir.

98. *Ghorbanov ve Diğerleri* davasında alınan 24 Ağustos 2010 tarihli kararda (yukarıda anılan), Mahkeme başvuranla birlikte İran'a sınır dışı edilen diğer Özbek sığınmacılar tarafından yapılan aynı şikayetleri kabul edilemez beyan etmiştir. Mahkeme, Sözleşme'nin 2, 3, 8 ve 14. maddeleri kapsamındaki şikayetlerin açıkça dayanaktan yoksun oldukları kanaatine varmıştır. Özellikle, başvuranların insan kaçakçıları tarafından rehin alındıkları, sınır devriye memurları tarafından vurulma riski taşıdıkları ve iki sınır dışı olayı sırasında polis memurları tarafından kötü muameleye maruz kaldıklarına dair şikayetlerinin, başvuranların herhangi bir delil veya detaylı bilgi sağlamamalarından dolayı asılsız olduğu kanaatine varılmıştır. Mahkeme, bu nedenle, başvuranların bu şikayetler bağlamında tartışmaya açık iddiayı temellendirmedikleri kanaatine varmıştır. Mahkeme, ayrıca, Türkiye 4 ve 7 No'lu Protokol'leri onaylamadığından dolayı 4 No'lu Protokol'ün 4. maddesi

ve 7 No'lu Protokol'ün 1. maddesi kapsamındaki şikayetlerin Sözleşme hükümleri ile şahıs yönünden bağdaşmadığına hükmetmiştir.

99. Mahkeme, yukarıda bahsi geçen kararda söz konusu tespitlerden uzaklaşmayı gerektirecek herhangi bir özel durum bulunmadığı kanısındadır. Bu nedenle, başvuranın Sözleşme'nin 2, 3, 8 ve 14. maddeleri kapsamındaki şikayetleri açıkça dayanaktan yoksundur ve Sözleşme'nin 35. maddesinin 3. fıkrasının a bendi ve 4. fıkrası uyarınca reddedilmelidir. Benzer şekilde, başvuranın 4 No'lu Protokol'ün 4. maddesi ve 7 No'lu Protokol'ün 1. maddesi kapsamındaki şikayetleri 35. maddenin 3. fıkrasının a bendi kapsamında Sözleşme hükümleri ile şahıs yönünden bağdaşmamaktadır ve 35. maddenin 4. fıkrası uyarınca reddedilmelidir.

VI. SÖZLEŞMENİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI

100. Sözleşme'nin 41. maddesi aşağıdaki gibidir:

“Eğer Mahkeme bu Sözleşme ve Protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmecî Tarafın iç hukuku bu ihlalin sonuçlarını ancak kısmen ortadan kaldırılabiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, zarar gören taraf lehine adil bir tazmin verilmesine hükmeder.”

A. Tazminat

101. Başvuran, 190 Türk Lirası (TRY) (yaklaşık 83 Avro (EUR)) maddi tazminat talebinde bulunmuştur. Polisin tutuklandığı zaman bütün eşyalarına el koyduğunu ve parasını veya cep telefonunu iade etmediğini iddia etmiştir. Başvuran, ayrıca, 40.000 Avro manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

102. Hükümet, başvuranın iddialarının aşırı olduğunu ileri sürmüştür.

103. Mahkeme, dava dosyasına dayanarak, başvuranın tutulduğu zaman bahsi geçen eşyalara sahip olup olmadığını kanıtlanamayacağını kaydetmektedir. Bu nedenle, başvuranın ileri sürülen maddi tazminat ile ilgili iddiasını reddetmektedir. Diğer taraftan, başvuranın sadece ihlal tespiti ile telafi edilemeyecek manevi zarar görmüş olabileceği kanaatine varmaktadır. Mahkeme, bu nedenle, başvurana 6.500 Avro manevi tazminat ödenmesine karar vermektedir.

B. Masraf ve giderler

104. Başvuran aynı zamanda avukatlık ücreti için 3.050 Avro ve Mahkeme huzurunda ortaya çıkan diğer masraf ve giderler için 590 Avro talep etmiştir. Bu bağlamda, yasal temsilcisinin otuz saat, otuz dakika yürüttüğü hukuki işleri

gösteren bir zaman çizelgesi, temsilcisi ile imzaladığı ve saat ücretinin 100 Avro olduğunu belirten bir sözleşme, posta, çeviri, fotokopi masrafları, birkaç telefon faturası ve posta masrafları faturasına ilişkin bilgileri içeren belgeleri ibraz etmiştir.

105. Hükümet, sadece fiilen maruz kalınan maliyetlerin karşılanabileceğine dikkat çekerek bu talebe itiraz etmiştir.

106. Mahkeme içtihadına göre, başvuranın masraf ve harcamalarını geri alabilmesi için, söz konusu masraf ve harcamaların fiilen ve gerekli olduğu için yapılmış olduğunun belgelenmesi ve makul miktarda olması gerekmektedir. Mahkeme, somut davada, mevcut belgeleri ve yukarıda belirtilen kriterleri göz önünde bulundurarak, başvurana, Mahkeme önündeki yargılama masraf ve giderlerini karşılayacak şekilde, 3.052 Avro ödenmesinin makul olduğu kanaatine varmıştır. Bu miktardan, Avrupa Konseyi'nin adli yardım planı kapsamında adli yardım yoluyla sağlanan 850 Avro'nun çıkarılması gerekmektedir.

C. Gecikme faizi

107. Mahkeme, gecikme faizi olarak Avrupa Merkez Bankası'nın marjinal faiz oranına üç puan eklenmek suretiyle elde edilecek oranın uygun olduğuna karar vermiştir.

BU GEREKÇELERLE, MAHKEME, OY BİRLİĞİYLE,

1. Başvuranın 12 Eylül 2008 tarihinde İran'a sınır dışı edilmesine ilişkin 3. madde kapsamındaki şikayetlerin ve 12 Eylül 2008 tarihinde tutulmasının hukuka aykırılığına, tutulma nedenleri hakkında yetkililerin başvuranı bilgilendirmemesine ve tutulmasının meşruluğuna itiraz edebileceği bir yolun bulunmamasına ilişkin 5. madde kapsamındaki şikayetlerin kabul edilebilir olduğuna;
2. Başvuranın 12 Eylül 2008 tarihinde İran'a sınır dışı edilmesine ilişkin Sözleşme'nin 13. maddesi kapsamında dile getirilen şikayetin kabul edilebilirlik veya esas yönünden incelenmesine gerek olmadığına;
3. Başvurunun geri kalan kısmının kabul edilemez olduğuna;
4. Başvuranın 12 Eylül 2008 tarihinde İran'a sınır dışı edilmesi nedeniyle Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlal edildiğine;

5. Sözleşme'nin 5/1 maddesinin ihlal edildiğine;
6. Sözleşme'nin 5/ 2 maddesinin ihlal edildiğine;
7. Sözleşme'nin 5/4 maddesi kapsamındaki şikayetin incelenmesine gerek olmadığına;
8. (a) Davalı Devlet tarafından, başvurana, Sözleşme'nin 44. maddesinin 2. fıkrası uyarınca, kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içinde; ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden davalı Devletin ulusal para birimine çevrilmek üzere,
 - (i) manevi tazminat olarak, miktara yansıtılabilecek vergiler hariç olmak üzere, 6.500 Avro (altı bin beş yüz avro) ödenmesine;
 - (ii) masraf ve giderler için, miktara yansıtılabilecek vergiler hariç olmak üzere ve adli yardım yoluyla sağlanan 850 Avro (sekiz yüz elli avro) çıkarılmak üzere, 3.052 Avro (üç bin elli iki avro) ödenmesine;(b) yukarıda bahsi geçen üç aylık sürenin bittiği tarihten itibaren, ödeme gününe kadar, yukarıda bahsedilen miktara, Avrupa Merkez Bankası'nın söz konusu dönem için geçerli olan marjinal faiz oranına üç puan eklenmek suretiyle elde edilecek oranda basit faiz uygulanmasına;
9. Başvuranın adil tazmine ilişkin diğer taleplerinin reddedilmesine karar vermiştir.

Bu karar, İngilizce olarak tanzim edilmiş ve Mahkeme İç Tüzüğü'nün 77. maddesinin 2 ve 3. fıkraları uyarınca 10 Mayıs 2016 tarihinde yazılı olarak tebliğ edilmiştir.

Stanley Naismith
Yazı İşleri Müdürü

Julia Laffranque
Başkan